

ОРГАНІЗАЦІЯ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ В КРАЇНАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

У статті розглядається досвід країн Європейського Союзу щодо розвитку дистанційної освіти у контексті неперервної професійної освіти. Установлено, що дистанційне навчання надає значно більші можливості для активзації навчально-пізнавальної діяльності студентів у порівнянні із традиційними формами навчання.

Ключові слова: дистанційне навчання, неперервна професійна освіта, навчально-пізнавальна діяльність студентів.

На сьогоднішній день найпоширенішим проявом розширення доступу до освіти та професійної підготовки фахівців у країнах Європейського Союзу є дистанційне навчання (ДН). У країнах Європейського Союзу дистанційне навчання знаходиться на стадії активного провадження і дає позитивні результати щодо підготовки фахівців до професійної діяльності. Значна увага приділяється новим формам електронних засобів. Стало можливим спілкування з великою аудиторією, з окремим студентом та групою студентів. Одним із елементів дистанційних курсів є дискусія між студентами у режимі on-line.

Особливості дискусії on-line в дистанційному навчанні розглядає Хант Е.Р. [1]

Комп'ютерні дискусійні групи, такі як USENET і особливо такі програми, як HyperNews є одними з самих передових у групових комунікаціях. Однак, як показують спостереження, студенти посилають багато "привітань", а потім все менше використовують комп'ютер, якщо тільки це не вимога курсу. Хант Е.Р. наводить ряд причин, які пояснюють це. Дослідник доводить, що за допомогою програми HyperNews можна вирішити цю проблему.

Існують три типи програм:

Досьє бюлетенів: користувачі входять у програму на віддаленому комп'ютері і читають базу даних усіх повідомлень.

Читачі новин: програми, які є на комп'ютері користувача і використовуються для того, щоб отримати доступ до віддаленої бази даних повідомлень через Інтернет.

Дискусійні групи, які використовують електронну пошту: ті, які мають спільну адресу і розповсюджують електронні повідомлення всім передплатникам.

Проблема цих систем у тому, що після прочитання повідомлень вони стираються або зникають із виду, внаслідок чого контекст дискусії губиться.

Третя система (дискусійна група по електронній пошті) забезпечує запис електронного повідомлення кінцевому користувачеві, але відносно незручним інтерфейсом (треба читати через електронні архіви, щоб стежити за аргументами).

Гіпермейлові архіви (електронні групи в Web – архіви) і HyperNews, з іншого боку, зберігають повний контекст дискусії, дозволяючи вступати в діалог в будь-який момент у минулому та у даний момент [2].

HyperNews ідуть далі, їх можна додавати до web- документів і вони дійсно забезпечують реальну дискусію, а не серію монологів. Можна також об'єднувати відповіді і повідомлення незалежно від заголовку.

Переваги конференційних систем:

- Повідомлення асинхронні – у той час, коли можлива швидка відповідь, більшість переходить на участь у конференції.
- Усі повідомлення можуть читати всі учасники у будь-який час. Web системи, такі як HyperNews, мають перевагу в тому, що зв'язок з ресурсами можна передавати повідомленнями, створюючи бази знань, як перші довідні пункти для студентів.
- Комунікація – це "багато з багатьма", а не "один з багатьма" або "багато з одним". Вона особливо допомагає тоді, коли доводиться відповідати на запитання,

оскільки якщо один студент задає запитання, то й інші також хотіли б знати відповідь. Ця система, подібно до аудиторної дискусії, звільняє від потреби неодноразово відповідати на одне й те ж саме запитання. Перевага перед аудиторною дискусією у тому, що відповіді вже записані і їх можна використовувати як основу для файла FAQ ((frequently ask question (англ.)-найчастіше задані запитання)) [3]. Засоби передачі не залежать від навчальних матеріалів. Дискусії on-line можуть ґрунтуватися на таких матеріалах, але також можуть базуватися на обміні життєвим або робочим досвідом. Таким чином, вони можуть легко адаптуватися до того, що студенти дійсно хочуть знати та можуть йти у будь-якому напрямі з мінімальним керівництвом з боку автора курсу.

- Після покупки комп'ютерного обладнання, витрати стають відносно невеликими. Це набагато дешевше, ніж їхати на місце або вести аудіо- чи відео конференцію.

Усі ці питання мають як негативні, так і позитивні сторони.

1. Асинхронні розмови можуть не сподобатись тим, хто хоче отримати миттєву відповідь. Це можна подолати, встановивши програму чата IRC (Internet Relay Chat – чат – програма в Інтернеті наживо, яка забезпечує вільний синхронний обмін текстовими повідомленнями між користувачами на противагу електронній пошті, яка є асинхронною), якщо потрібно, наприклад, ICQ – приклад програми IRC, яка повідомляє вам хто знаходиться on-line у будь-який час та надасть можливість зв'язатись коли побажаєте) [4].

2. Повідомлення зберігаються для того, щоб всі могли побачити їх у будь-який час, але їх можна і відключити, передаючи тільки деяким учасникам.

3. Оскільки засоби передачі менш залежні від навчальних матеріалів, вони можуть привести до безструктурних дискусій, які не принесуть користі.

4. Хоч витрати менші, ніж на поїздки, на аудіо- та відео конференції, вони все ще більші, ніж поштові. Однак, ці витрати навіть не порівнюються, оскільки швидкість та можливість з'єднуватись з усіма учасниками водночас відсутня в інших системах.

Практична проблема стоїть у тому, що електронній пошті надається ідентифікація особи, чие ім'я встановлено в веб браузері, якщо тільки не використовується система CGI (The Common Gateway Interface – інтерфейс для зовнішніх програм на інформаційному сервері, або гейтвей, який забезпечує інформаційний сервер. Гейтвей – програми, які обробляють інформаційні запити та повертають відповідний документ або створюють документ в режимі “політ” (fly). Ця програма може працювати у веб-документі та здійснювати такі операції, як знаходити дату, зберігати статистичні дані, рахувати кількість користувачів, які мають доступ до сторінки, опрацьовувати анкети, робити анімацію або робити веб – сторінки інтерактивними). Це означає, що якщо студенти використовують декілька різних машин (наприклад, в ресурсному центрі), то важко визначити хто відправляє повідомлення, якщо тільки кожного разу вони не вказуватимуть свої імена. Деякі навчальні заклади з цієї причини не встановлюють браузер для електронної пошти на машинах, на яких працюють багато користувачів.

Віртуальні аудиторії.

За останні роки ряд програм поєднали в собі елементи електронної пошти, конференційних систем та навчаючих програм у віртуальне аудиторне середовище. Ці системи були широко впроваджені університетами і коледжами країн Європейського Союзу, які пропонують навчання on-line, і які виявились досить успішними. Очевидна перевага у тому, що можна купити і встановити програмне забезпечення (та навчитись ним користуватись), а не пропонувати курси навчання всім, у кого є доступ в Інтернет.

Перший клас – це така програма, яка поєднала електронну пошту, дискусійну групу та навчаючі програми. Вона успішно об'єднала основні елементи курсів on-line у єдиний пакет [5].

Топклас (TopClass –англ. Вищий клас, стоїть сходинкою вище, об'єднуючи все середовище on-line з текстом, чат кімнатою, груповими дискусіями та навчаючими погарами [6].

Педагогічні результати.

Ефективність навчання on-line.

Дослідження демонструють, що всі технології навчання в основному нейтральні (йдеться про традиційне навчання та навчання з використанням електронних засобів). Складно дати загальну оцінку, оскільки при навчанні з використанням нових технологій спостерігається особливий ентузіазм. Однак, Діллон К. та Харвелл Д. прийшли до висновку про те, що впровадження кожного нового засобу навчання супроводжується дослідженням, направленим на визначення того, чи є воно таким же ефективним, як традиційне. Кожна нова хвиля порівняльного дослідження приносить однакові результати і значної різниці немає [7]. Порівняння успіхів тих, хто навчається дистанційно (які вимірюються балами, оцінками тестів, роботою), з тими, які навчаються в аудиторії, представляє низку досліджень, які почались більше 50 років тому. Результати досліджень показують, що немає особливої різниці між навчанням у двох різних середовищах відносно змісту навчання, рівнем студентів або засобами, які використовують. Мор М. та Керські Д. приходять до таких висновків:

- існують достатньо підстав вважати, що аудиторне навчання є оптимальним методом;
- дистанційне навчання може бути таким же ефективним, як і аудиторне навчання;
- відсутність контакту віч- на- віч само по собі не погіршує процес навчання;
- ефективність курсу визначається якістю його розробки та викладанням, а не лише тим, чи навчаються студенти в аудиторії або дистанційно [8].

За висновками європейських дослідників, студенти країн ЄС надають перевагу дискусіям із викладачем або студентами. Але проведення дискусій за допомогою системи on-line також ефективне. Ізолюванням студента від аудиторії усуваються недоліки (крім однієї – соціальної ролі аудиторії).

Взаємодія – це сьогодні ключове слово при обговоренні ефективності навчання (мається на увазі міжпредметні зв'язки, а також взаємодія між студентами та викладачами). У той час, як нові технології комп'ютерної конференції, електронної пошти, аудіо-, теле- і відеоконференції можуть значною мірою мінімізувати або усунути проблеми відсутності взаємодії з іншими студентами, при дистанційному навчанні, питання взаємодії з предметом залишається і залежить від добре спланованої, чітко побудованої структури матеріалів – незалежно від засобів. Це потребує часу і є головним питанням при розробці курсів on-line.

Ефективність навчання за допомогою нових засобів залежить не тільки від доступу до них і їх швидкості, але й від знання комп'ютера і технології (як викладача, так і студентів), а також від рівня їх комфорту при навчанні on-line і взаємодії. Наші спостереження показують, що у випадках, коли студент отримує попередню підготовку з використання комп'ютера, будь-які невеликі складності легше долаються більшістю студентів. Водночас існує зворотня сторона технології: деякі студенти, які мають труднощі в роботі з комп'ютером, можуть бути з неї виключеними. Особлива перевага нових технологій для дистанційного навчання і навіть аудиторного навчання є в тому, що можна отримувати ресурси із різних закладів освіти і тим самим підвищувати якість навчання, використовуючи фахівців відповідної галузі зі всього світу. Відеоконференційні системи можна використовувати для читання лекцій на відстані, хоч у більшості випадків їх краще представляти відеозаписом, а відеоконференцію використовувати для дискусій.

Для успішного співробітництва між навчальними закладами різних країн необхідно виконання деяких умов. Вирішуючи практичні питання, пов'язані з розвитком такого партнерства, слід приділити увагу наявності демонстраційних проектів корисних курсів, які можна розширити у більш крупні програми, які покажуть ефективність спільного підходу до дистанційного навчання. Такі курси повинні бути не нові, а часткою існуючих програм або програм, які розробляються (таким чином, їх можна використовувати у всіх навчальних закладах – учасниках або передаватись як можна ширше). Питання кредитної передачі слід

розглядати як частину договору про співробітництво щодо розробки курсів та їх надання разом з іншими деталями договору.

Оцінка якості та акредитація.

При дистанційному навчанні (для сертифікованих курсів) існує проблема визначення того, чи дійсно той студент, який зареєстрований на курсі, посилає виконані завдання. Звичайно, вона вирішується завдяки перевіркам студентів за місцем проживання і формальним іспитом та співбесідою в навчальному закладі. Питання якості викладання курсу також повинні здійснюватись через ті ж самі механізми, як і на традиційних курсах: зовнішні екзаменатори і зовнішні аудиторі призначаються з числа визнаних навчальних закладів, які знайомі з процесом дистанційного навчання.

Оцінюючи роботи студентів, окрім вищевикладеного, значною проблемою у минулому при дистанційному навчанні була швидкість повернення завдань, які оцінювались. Якщо завдання доставляються і повертаються засобами електронної пошти, проблема повністю знімається. Можливо також автоматизувати процес за допомогою різноманітних тестів у вигляді запитань, які можуть оцінити вірність відповіді без допомоги викладача (крім видачі тестів). Однак, відповіді у вигляді реферату поки що менш піддаються такому типу оцінки.

Окреме питання якості стосується не матеріалів курсу, які надаються, а “змісту” всевітньої павутини Інтернет. Поки студенти працюють з матеріалами курсу, зміст контролюється. Однак, корисно використовувати інші доступні ресурси, з яких студенти беруть матеріали, які курсу, що вивчається. Велика кількість інформації доступна в Інтернеті, але майже відсутній контроль якості цієї інформації, оскільки закони країни, де розміщується інформація, її не обмежують.

Адміністративні питання.

Вартість.

Складно визначити вартість навчання on-line в порівнянні з традиційним навчанням, оскільки витрати значно відрізняються в залежності від того, яка технологія використовується, кількість студентів і персоналу беруть участь та наскільки складний викладається курс. Фізичне розташування як студентів, так і персоналу може значно вплинути на вартість навчання із-за вартості технології і вартості життя для тих, хто бере участь у процесі. В той час, коли вартість комп'ютера, програмного забезпечення та з'єднання продовжує падати, вартість навчання буде зростати, так як враховуватиметься вартість часу викладача.

Якщо теленавчання дозволяє здійснити прямий комунікативний зв'язок між студентом і викладачем (або інструктором), слід впровадити особливі заходи для обмеження обсягу комунікації до оптимальних пропорцій, в іншому випадку витрати стануть безконтрольними. [9]. Часто дистанційне навчання дешевше за традиційне, оскільки витрати навчальних закладів значно зменшуються. Деякою мірою це залежить від кількості студентів, які навчаються на тому чи іншому курсі. Для підготовки матеріалів для занять за дистанційною формою навчання витрачається більше часу, ніж за традиційною. Однак, за дистанційною формою навчання можна навчати більшу кількість студентів. За такою ситуацією можна значно знизити витрати на одного студента.

Логістика.

Європейські дослідники пропонують ряд питань логістики щодо організації дистанційного навчання:

1. Розробка матеріалів курсу. Скільки можна використовувати існуючі матеріали? Скільки матеріалів з одного сайту можна використовувати на інших? Наскільки вони релевантні? Скільки треба для пристосування курсу до певного місця, щоб їх можна було використовувати? Чи корисно глобальне подання інформації, якщо так, то до якої міри?

2. Кількість часу, необхідного для розміщення вебсторінки та інших матеріалів. Час, який потребується для вивчення програми, планування і розробки матеріалів та переробки існуючих матеріалів, що часто недооцінюється. В той час, як написати html

сторінку стає все легше з існуючими для цього програмними пакетами, концептуалізація змісту курсу в смислі взаємопов'язаних модулів ще не може бути автоматизована і займає багато часу.

3. Кількість часу для підтримки вебсторінки. Від півтори години на лекцію до 5-10 годин на тиждень [10]. Проблема технології Інтернету, який постійно удосконалюється, в тому, що завжди є більш динамічний, цікавіший засіб представити сторінку та багато часу можна витратити на оформлення сторінки анімацією, малюнками і т.ін., хоча користь у цьому для студентів сумнівна (особливо якщо у них стара технологія доступу до сторінки) [10].

4. Комбінація засобів, яка буде використовуватись. Які засоби найбільш підходять для тієї чи іншої аудиторій студентів? Скільки матеріалів подавати on-line, а скільки краще надавати як друковані матеріали, відео-, аудіозапис, CD та дискети?

5. Практичні заняття. (тривалість навчання за місцем проживання, якщо воно необхідне.

6. Потреби в персоналі (як для розробки курсу навчання, так і для управління).

7. База навчального закладу і партнери, які будуть брати участь у роботі?

8. Обладнання, програмне забезпечення та інші ресурси, які необхідні навчальному закладу та користувачу.

9. Рівень підготовки для використання Інтернету та програмного забезпечення, необхідне для персоналу. У цьому випадку чим простіше і легше, програмне забезпечення тим краще. Одним із кращих прикладів є "Admin form", яким користуються на вебсайті LRF у Швеції, де зміни на вебсайті виконує персонал, використовуючи on-line веб форми (пароль, який захищений), які потім автоматично обновлюють сторінки через CGI без необхідності для персоналу знати html та використовувати окремий web редактор [11].

10. Підготовка студентів (знання технології та вміння користуватись матеріалами). Спостереження в цій області показують, що для більшості студентів корисні початкові "живі" сесії, щоб ознайомитись з інтерфейсом, а потім перейти до роботи тільки on-line.

11. Підтримка студентів (on-line, по телефону або інші засоби). Зараз існує можливість зв'язатись з віддаленим комп'ютером з приводу багатьох програмних проблем з'єднання, але якщо є проблеми із з'єднанням, то воно не відбувається. В ідеалі необхідно забезпечити локальну підтримку, але там, де вона не практикується, повинна бути доступна та забезпечена підтримкою по телефону або по електронній пошті.

12. Видача та оцінювання завдань (наскільки воно може бути автоматизовано).

13. Питання власності та авторського права (як на матеріали, які надаються студентам через веб, так і на конфіденційність і власність матеріалів, які надаються студентам електронною поштою).

Спільна робота курсів.

Там, де курси управляються спільно більш, ніж одним навчальним закладом, необхідно поставити ряд питань на стадії планування:

- чи будуть курси, які створені в одному навчальному закладі включені в навчальні плани інших навчальних закладів;
- чи має персонал одного закладу єдиний список студентів, які навчаються у всіх навчальних закладів;
- кому платять студенти, коли реєструються, чи є відмінності у навчанні, як вони долаються, якщо студенти записуються на повний курс над лімітом, то як це питання вирішується;
- який навчальний заклад оказує фінансову підтримку;
- який навчальний заклад надає кредит студенту і як цей процес здійснюється;
- чи співпадають дати початку і кінця семестру у навчальних закладах та чи однакова тривалість заняття;
- чи будуть платити навчальні заклади за помешкання та обладнання в інших навчальних закладах. Якщо так, то чи буде плата постійною;

- чи будуть служби підтримки однакові в кожному місці (наприклад, координатор сайту, технічна підтримка, факс, копіювальний апарат, телефон);
- хто відповідає за прийом на роботу і підготовку координаторів сайту і персоналу технічної підтримки;
- хто платить за розповсюдження матеріалів;
- як буде оплачуватись ремонт та обслуговування обладнання;
- хто забезпечує доступність на кожному сайті відповідного програмного забезпечення та обладнання та хто платить за ліцензію;
- як студенти отримують доступ до електронної інформації.

Навчальні центри.

Для забезпечення доступу до технологій навчання широко використовуються навчальні центри. Європейський Союз, через розвиток мережі EuroStudyCentre, має за мету забезпечити доступ до глобальних комунікаційних технологій для всіх студентів європейських дистанційних навчальних закладів.

У технологічно передових країнах ЄС ефективність витрат є головним питанням. З темпами сучасного розвитку технологій, яке б обладнання не купували, воно неминуче старішає. Доки технологія не затвердиться, не виправдано вкладати в неї велику кількість часу та коштів. Наприклад, цифрове відео може бути доставлено через Інтернет. Але воно поки що не високої якості та повільно завантажується. Відеоплівка на сьогодні є більш практичним варіантом. Великі за обсягом документи можна розмістити в Інтернеті, але вони повільно завантажуються і користувачу дорожче їх друкувати, ніж відправляти їх звичайною поштою. Архівні матеріали в мережі Інтернет можуть бути корисними там, де інформацію неможливо отримати іншим шляхом, але це не кращий метод для загального використання в курсі дистанційної освіти.

На сьогоднішній день on-line курси все ще використовують значну частину друкованого тексту, аудіо- і відеопакет. Гібридні CD-ROMи, які містять навчальні матеріали для курсу і зв'язку з вебсайтом, можуть допомогти подолати проблему часу, яке витрачається на завантаження. Пам'ять CD ROM уже достатня для зберігання всього тексту і графіки, які необхідні для більшості курсів і може також включати аудіо- і відеокліпи.

Вивчення результатів дослідження щодо організації дистанційного навчання в країнах Європейського Союзу є дуже важливим. Урахування їх досвіду щодо впровадження такої моделі допоможе створити ефективну сучасну систему організації професійної підготовки фахівців будь-якої галузі.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Hunt A.R. Affordances and Constraints of Electronic Discussions. 13th inkshed working conference, Heia Island, Manitoba May 1996. – Режим доступу: <http://www.stthomasu.ca:80/HyperNews2/get/fora.html>
2. <http://www.hypernews.org/HyperNews/get/hypernews.html>.
3. <http://www.hypernews.org/HyperNews/get/hypernews.html>.
4. ISQ (<http://www.icq.com/>)
5. FirstClass – (www.softarc.com)
6. TopClass – (www.wbtsystems.com)
7. Dillon, CL & Harwell, D. (1991) Tele-communications in Oklahoma: A Summary of Research. The University of Oklahoma, 1991.
8. Moore, M. & Kearsy, G. (1996). Research on Effectiveness. Chapter 4 – distance Education: A Systems View. Wadsworth Publishing, ISBN 0-534-26496-4.
9. Moonen., J. The Efficiency of Telelearning Faculty of Educational Science and Technology, University of Twente, Enschede, The Netherlands, 1997.
10. Kahany J.M. (1997). Instructional uses and effects of world wide web courses pages: a review of instructor experiences. – Режим доступу: <http://www.wmich.edu/com305/webpage.html>
11. www.lrf.se
12. Distance Education for Agriculture and Rural Development. 17-18 February 1998//AERDD, the University of Reading.

Заскалета С.Г.

ОРГАНИЗАЦИЯ ДИСТАНЦИОННОГО ОБУЧЕНИЯ В СТРАНАХ ЕВРОПЕЙСКОГО СОЮЗА

В статье рассматривается опыт государств Европейского Союза относительно дистанционного образования в контексте непрерывного профессионального образования. Отмечается, что дистанционное обучение дает значительно больше возможностей для активизации учебно-познавательной деятельности студентов в сравнении с традиционными формами обучения.

Ключевые слова: дистанционное обучение, непрерывное профессиональное образование, учебно-познавательная деятельность студентов.

Zaskaleta S.G.

THE ORGANIZATION OF DISTANCE LEARNING IN THE COUNTRIES OF EUROPEAN UNION

The experience of the countries of European Union in the sphere of distance education as a part of long-life learning is given in the article. It is stated that usage of distance education gives more possibilities for active comprehensive activity compared with traditional forms of teaching.

Key words: distance learning, continuous professional education, students' educational and cognitive activities.

УДК 378.6

Зубач Т.О.

ФОРМУВАННЯ ЕСТЕТИЧНИХ КОМПЕТЕНЦІЙ У КУРСАНТІВ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ МВС УКРАЇНИ ЗАСОБАМИ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Автор розглядає проблему формування естетичних компетенцій у курсантів вищих навчальних закладів МВС України засобами іноземної мови. Особливу увагу приділено завданням, які постають перед викладачами-мовниками відомчих ВНЗ при вирішенні даного питання.

Ключові слова: естетична компетенція, естетичне виховання, естетичний смак.

Становлення суверенної Української держави, зміцнення її міжнародних позицій пов'язане не тільки з соціальними, політичними, економічними та культурними змінами, а й з удосконаленням самої людини. Нині суспільство ставить перед особистістю нові вимоги, передумовою виконання яких є її всебічний та гармонійний розвиток.

Зростання значущості національної культури в розвитку України та світової цивілізації зумовило проголошення принципів освітньої та культурної політики у законодавчих та нормативних документах про освіту: Національній доктрині розвитку освіти, Державній національній програмі “Освіта” (Україна ХХІ століття), законах України “Про освіту”, “Про вищу освіту”, Концепції громадянського виховання особистості.

Соціальне замовлення суспільства спрямовує освіту на вивчення цілісної картини світу – світу культури та людини, на формування гуманітарного мислення, розвиток творчих здібностей особистості. Тому набуває пріоритетного значення подальше вдосконалення естетичної культури особистості як невід’ємної характеристики спеціалістів з вищою освітою, що можливе лише за умови формування у студентської молоді необхідного складника творчої діяльності, стрижневого виду естетичної здібності – естетичних компетенцій, які поєднують чуттєві та інтелектуальні сили людини.

Як свідчать документи всесвітніх і міжнародних конференцій, що проводяться під егідою ЮНЕСКО, останнім часом дедалі реальніший характер набувають процеси інтеграції та інтернаціоналізації у вищій освіті. Тому завдання сьогодення – формувати особистість